

e-ISSN: 2630-6417

International Journal Of Social,
Humanities And Administrative
Sciences (JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8
Issue: 48
Year: 2022
pp
9-16

Arrival
11 November 2021
Published
30 January 2022

Article ID
877
Article Serial Number
02

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.31589/JOSH.AS.877>

How to Cite This Article
Algall, R.H.A.N. (2022). "Sosyal Sermayenin Türkiye ve Japonya Açısından Değerlendirilmesi", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 8(48):9-16.

International Journal Of Social,
Humanities And Administrative
Sciences is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

This journal is an open access,
peer-reviewed international
journal.

Sosyal Sermayenin Türkiye Ve Japonya Açısından Değerlendirilmesi

Evaluation Of Social Capital In Terms Of Turkey And Japan

Raad Hasan Abdo Naji ALGALLAL

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü, YL Öğrencisi, Konya, Türkiye

ÖZET

Sosyal sermaye tüm ülkelerin ortak noktasıdır. Birçok ülke, toplumlarında bir güven ortamı ve güçlü ilişkiler yaratmakla birlikte politikacılar ve halk arasında güven yaratmaya çalışmaktadır. Sosyal sermaye, toplumlardaki güven düzeyi, normlar ve karşılıklı ilişkiler ile ilgilidir. Bu nedenle herhangi bir toplumda sosyal sermayenin düzeyini bilmek için bu toplumda ne tür ilişkiler olduğunu, hangi ilişkilere en çok önem verdiğini ve buna ne düzeyde güvendiğini bilmek gerekmektedir. Bundan hareketle, bu çalışma "Hangi sosyal sermaye türleri Japonya ve Türkiye için toplumsal ilişkilerin tanımlanmasında daha belirleyici olmaktadır?" sorusuna cevap vermeye çalışmaktadır. Bu soruya cevap verebilmek için Dünya Değerler Anketi üzerinden sosyal sermaye ile ilgili Japonya ve Türkiye arasında karşılaştırma yapılmaktadır. Bu karşılaştırma sonucunda, Türkiye'de sosyal sermaye düzeyinin Japonya'ya göre düşük olduğu tespit edilmektedir. Bunun yanında, Türk toplumunun aile ve dine dayalı ilişkilere önem verdiği ve yakın ve basit ilişkilere de önem verdiği için Türkiye için toplumsal ilişkilerin tanımlanmasında daha belirleyici sosyal sermaye türünün bağlayıcı sosyal sermaye olduğu tespit edilmektedir. Japon toplumunun ise aile ve yakın ilişkilere olan ilgisinin yanı sıra uzak ilişkilere önem verdiği ve dine fazla önem vermediği ve dolayısıyla ona dayalı ilişkilere önem vermemektedir. Bu nedenle, Japonya için toplumsal ilişkilerin tanımlanmasında daha belirleyici sosyal sermaye türünün köprü kuran sosyal sermaye olduğu tespit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Dünya Değerler Anketi, Türkiye, Japonya

ABSTRACT

Social capital is the common point of all countries. Many countries strive to build trust between politicians and the public, while creating an atmosphere of trust and strong relationships in their societies. Social capital is related to the level of trust, norms and mutual relations in societies. Therefore, in order to know the level of social capital in any society, it is necessary to know what kind of relations there are in this society, which relations are most important and at what level they trust them. Based on this, this study tries to answer this question "Which types of social capital are more decisive in defining social relations for Japan and Turkey?". In order to answer this question, a comparison is made between Japan and Turkey regarding social capital through the World Values Survey. As a result of this comparison, it is determined that the level of social capital in Turkey is lower than in Japan. In addition, since Turkish society gives importance to family and religion-based relations and also attaches importance to close and simple relations, it is determined that the more decisive type of social capital in the definition of social relations for Turkey is binding social capital. In addition to its interest in family and close relations, Japanese society gives importance to distant relations and does not attach much importance to religion, and therefore does not attach importance to relations based on it. Therefore, it is determined that the more decisive type of social capital in defining social relations for Japan is bridging social capital.

Key Words: Social Capital, World Values Survey, Turkey, Japan

1. GİRİŞ

Son 20. yıllarda sıkça duyulan ve çok araştırmacılar tarafından araştırılan sosyal sermaye, aslında 1916 yılında ortaya çıkmıştır. Lyda Judsen Hanifan, 1916'da "*The Rural School Community Center*" adlı çalışmasında sosyal sermaye terimini ilk kullanan kişi olarak kabul edilmiştir. Bundan sonra literatürde uzun yıllar bu terime rastlanmamıştır. Ardından, J. Seeley, A. Sim ve E. Loosely'nin 1956'da "*Crestwood Heights: A Study of the Culture of Suburban Life*" adlı çalışmalarında terimin ikinci kez ortaya çıkarmışlardır (Şan & Şimşek, 2011). Bireylerin ve grupların olduğu her yerde var olan ve güven, normlar ve iletişim ağlar gibi unsurlara dayanan sosyal sermaye terimi 1990'ların başında Bourdieu (1986), Coleman (1988), Putnam (2000) ve Fukuyama (1999) tarafından yapılan çalışmalarla büyük önem kazanmıştır. Sosyal sermaye kavramı, sosyal yapının anlaşılmasına yardımcı olduğu için sosyal bilimlerin birçok alanında kapsanan bir konu olarak kabul edilmektedir. Bu konu sosyoloji, siyaset, ekonomi ve eğitim alanlarındaki birçok araştırmacı tarafından ele alınmaktadır (Yiyit, 2017).

Sosyal sermaye, daha önceki birçok çalışmada basitçe, prosedürleri kolaylaştırmada ve toplumun etkinliğini artırmada kritik rol oynayan güven, normlar ve sosyal ağlar gibi bir sosyal yapının dizi özelliği olarak tanımlanmaktadır (Devamoğlu, 2008). Yani sosyal sermaye insanların ilişkilerinde bulunmaktadır. Nitekim bireylerin, sosyal sermayenin oluşumu için temel bir kaynak oluşturan bir dizi sosyal ağları aracılığıyla aralarında var olan ilişkiler yardımıyla ortak değerleri edinme ve paylaşma eğilimindedirler. Ayrıca araştırmacıların yaptıkları araştırmalarda, sadece paraya ve düzenlemelere ve kanunlara güvenmenin bize güçlü ve sağlıklı bir kalkınmayı sağlamayacağı belirtmişlerdir. Bu çalışmalar, kalkınmanın temel desteğinin ve ana itici gücünün sosyal sermaye olduğunu göstermiştir (Yıldız & Topuz, 2011).

Sosyal sermayenin ölümlümesinde kolaylaştıran unsurlar güven, normlar ve sosyal ağlardır. Bu unsurların sayelerinde herhangi bir toplumdaki sosyal sermayenin düzeyini veya etkilerini bilme imkanı vardır. Güvenin, bireyler arasındaki etkileşimleri dürüstlük ve doğruluk kavramlarına göre ifade eden sosyal sermayenin en önemli unsurudur. İkinci unsura gelince normlar, bir toplumdaki bireylerin davranışlarını ve tutumlarını belirleyen bir dizi kuraldır. Üçüncü unsur ise, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için etkili bir şekilde birbirleriyle etkileşim ve iletişim kurma becerilerini ifade eden sosyal ağlardır (Gerşil & Keskin, 2018).

Yani, güçlü ve zengin sosyal ağlar ve sivil toplum kuruluşları ile karakterize edilen toplumlar, sorunları ve yoksulluğu giderebilir ve çeşitli çatışmaları çözebilir ve fırsatları değerlendirebilmektedirler (Koç, 2019). Herhangi bir topluluğun ilişkilerinde bütün bu unsurların beraber pozitif ve etkili bir şekilde bulunuldukları takdirde yani sosyal sermayenin stoku yüksek olduğu takdirde o topluluğun güçlü iletişim içinde olduğunu ve problemlerin çözülmesinde etkili olduğunu veyahut daha sağlıklı, güvenli ve daha kültürlü demektir. Ayrıca bu toplumların, az sosyal sermayeye sahip olan toplumlarla karşılaştırıldığında daha mutlu ve daha verimli olduklarını ileri sürülmektedir (Uğuz et al., 2011).

Bundan yola çıkarak, bu çalışmada "Hangi sosyal sermaye türleri Japonya ve Türkiye için toplumsal ilişkilerin tanımlanmasında daha belirleyici olmaktadır?" sorusuna cevap vermeye çalışılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Dünya Değerler Anketi üzerinden sosyal sermaye ile ilgili Japonya ve Türkiye arasında karşılaştırma yapılmaktadır.

2. SOSYAL SERMAYE TANIMI VE ÖNEMİ

Farklı bakış açılarından ve sosyoloji, politika, ekonomi, tarih ve diğerleri gibi ayrı alanlarda sosyal sermayenin birçok tanımı vardır. Bu alanların kaynakları ve hedefleri doğrultusunda sosyal sermaye kavramını tartışılmaktadır (Kaya, 2011). Sosyal sermaye kavramının ele alınmasındaki farklı bakış açıların oluşturulmalarını, kavramın farklı yönlerine odaklanmaktan kaynaklanmaktadır (Keskin, 2008). Aşağıdaki bazı tanımlar verilmektedir:

Coleman'a (1990) göre, sosyal sermaye "insanların nasıl bir arada çalışmayı başarabildiğini açıklayan bir araçtır" (Gerşil & Keskin, 2018). Putnam (1993) ise, sosyal sermaye "bireyler ve sosyal ağlar arasındaki ilişkiler, davranış normları ve güvenilirlik" olarak tanımlanmaktadır (Tabak, 2019). Başka bir tanımda da sosyal sermaye, bir grup insan arasında ortaya çıkan ve böylece aralarında aktif bir iş birliği ortamı yaratan güvene ve karşılıklı anlayışa dayalı davranış ve bağlardır (Kangal, 2013).

Bununla birlikte Sosyal sermaye, toplumsal eylemi gerçekleştirmek ve sonuçlarını elde etmek için gerekli olan ve güvenilirliğe ve karşılıklı ilişkilere dayalı olan bir dizi sosyal yapı ve ağ olarak da tanımlanabilmektedir (Devamoğlu, 2008). Başka bir tanımda ise sosyal sermaye, ister hükümet ister özel kurumlar olsun, bireyler ve kuruluşlar arasındaki karşılıklı ilişkileri kolaylaştıran ve koordine eden ve böylece toplumsal üretkenliğin verimliliğini artıran güven, iletişim ağları ve normlardan oluşan bir dizi yapı olarak tanımlanabilmektedir (Kılınç, 2010).

Sosyal sermaye önemine bakıldığında sosyal sermaye, ekonomik ve sosyal yapılar üzerinde olumlu veya olumsuz etkisi olan ve önemli rol oynayan bir faktördür. Yüksek bir sosyal sermaye düzeyi ile karakterize edilen toplumların, güçlü sosyal ve ekonomik yapılara sahip olduğunu ve düşük bir sosyal sermaye düzeyi ile karakterize edilen toplumların ekonomik ve sosyal yapıları zayıf olduğunu söylenebilmektedir (Aslan, 2016). Nitekim sosyal sermaye, toplumları daha uyumlu ve sağlam kılan güven ve normlara dayalı ortak değerler, bağlar ve ilişkileri yaratmak için çalışmaktadır. Böylece sosyal ilişkiler, siyasi ve ekonomik yapılar güçlenmektedir (Gerşil & Keskin, 2018).

Ayrıca Fukuyama'ya (2001) göre sosyal sermaye, ekonomik bir bakış açısıyla işlemlerin maliyetlerini düşürmekte ve politik bir bakış açısıyla demokrasinin ve modern yönetimin başarısı için gerekli ilişkileri geliştirmektedir (Yıldız & Topuz, 2011). Putnam'a (1995) göre sosyal sermaye, insan yaşamının her aşamasında çok önemlidir. Bu nedenle sosyal sermaye, hükümet performansının etkinliğini artırmada en önemlisi yolsuzlukla mücadele olmak üzere çeşitli alanlarda ve suç oranlarını düşürmede etkisi vardır (Karagül & Masca, 2005).

Öte yandan, belirli beceriler ve yetkinliklere dayalı olan beşerî sermaye; işyerleri, üniversiteler, devlet kuruluşları ve diğerlerini edinmenin ana ve birincil belirleyicisi olmaya devam etmiştir. Ancak son yıllarda sosyal sermayenin toplumları birbirine bağlayan ilişkiler üzerinde güçlü bir etkisi olabileceği kabul edilmiştir. Bireylerin, ister iş ortamında ister dışarıda olsunlar, kazandıkları güven, sivil katılım veya katkı deneyimleri, eğitim, istihdam, sağlık ve daha pek çok alanda olduğu kadar kişisel sonuçları üzerinde de etkili olabilmektedir. Bu da, bireysel sonuçlar üzerinde önemli bir etkisi olduğu için sosyal sermaye son derece önemli kılmaktadır (Gerşil & Keskin, 2018).

Bununla birlikte sosyal sermaye, bireylerin örgütler içinde kendi aralarındaki işbirliğinde ve memnuniyet düzeylerinde önemli bir rol oynadığı için genel üretkenliklerini ve verimliliklerini etkilemektedir. Sosyal sermaye unsurları (güven, sosyal ağlar ve normlar) kuruluşun çevresine değer katmaktadır. Ayrıca sosyal sermaye, koordinasyon sorunlarını çözdüğü, işletme maliyetlerini azalttığı ve bireyler arasında bilgi ve uzmanlık akışını ve

paylaşımı kolaylaştırdığı için kuruluşlar için değerlidir. Örgütlerde sosyal sermaye, bilgiye hızlı erişim için uygun bir ortam yaratmanın yanı sıra bireyler arasındaki iş birliği ve koordinasyonu da desteklemektedir. Gerni'ye (2013) göre çalışanlar birbirlerini iyice tanıdıkça ve güven düzeylerini arttıkça daha verimli ve etkin çalışmaktadır. Bu nedenle sosyal sermaye örgütler için önemli bir kaynaktır (Kahraman, 2016). Böylece Sosyal sermaye, hem ülkelerin ekonomi için hem de örgütlerin iç ve dış ortamı için hatta insanların yaşamlarında oldukça önemli olduğunu söylenebilmektedir.

3. SOSYAL SERMAYE UNSURLARI

Sosyal sermaye temel unsurları (normlar, güven ve sosyal ağlar) aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır:

3.1. Normlar

Yazılı veya yazılı olmayan kurallar olan normlar, sosyal davranış kalıplarını ve standartlarını tanımlamaya çalışmakta ve bir toplumda kabul edilen değerlerin bir somutlaştırılmasıdır. Bir toplumdan diğerine veya aynı grubun üyeleri arasındaki farklılıkları ifade eden normlar; bu toplumun örgütlenmesini ve sürekliliğini ve sosyal bütünleşmeyi ve bireyin davranışlarını belirli şekillerde yönlendirerek ve düzelterek olumsuz durumlarda cezalandırılmasını sağlayan bir dizi bilinen din, gelenek, kural ve davranıştır (Yiyit, 2017). Yazılı ve yazılı olmayan kurallar iki kategoride incelenebilir:

Resmi normlar; devletteki yetkili makamlar tarafından düzenlenen ve tanımlanan, devlet içinde tutarlı bir sistem oluşturmayı ve korumayı amaçlayan ve gerektiğinde sadece yetkili makamlar tarafından değiştirilebilen kurallar, tüzükler ve yönetmeliklerdir. Bu kurallar herkes için bağlayıcı ve bunlara uyulmama durumunda belirli cezalar gerektirmektedir.

İkincisi ise sosyal normlar; nesiller boyu miras kalan ve toplumun tarihsel deneyimleriyle biriktirilen, insanların hayatlarını, bugünlerini ve geleceklerini şekillendirmek için çalışan örf, adet, gelenek, görenek ve dine dayalı olan ve yazılı olmayan kurallardır (Karagül, 2015).

3.2. Güven

Bireyler durumlarına uygun rol ve alışkanlıklara göre hareket ederler. Günlük hayattaki sosyal âdet ve ritüellerin çoğu, onların düzenlenmeleri için kanun ve mevzuata tabi değildir. Bireyler sayısız eylemde örneğin selamlaşma, alışveriş vb. bulunmaktadır. Bu spontane davranışların arkasında, sağlıklı bir iletişim ortamında aile ve arkadaşlık ilişkilerini sürdürmenin sırrı olan, zaman zaman gerçekleştirilemeyen bir kavram olan "güven"dir (Gerşil & Keskin, 2018). Güven kavramı literatürde çeşitli şekillerde tanımlar vardır. Bu tanımlar ortak noktada buluşmaktadır. Bu tanımlardan birinde ise Luhman'a göre güven kavramını "Bir kişinin, karşı tarafın adil, ahlaki kurallara uygun ve öngörülebilir biçimde davranacağına ilişkin inancı" olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Uslaner (2001) güven üç türlere ayırmaktadır (Keleş, 2012):

- ✓ Stratejik güven, birbirini iyi tanıyan, akraba ve arkadaş ilişkileri gibi güçlü bağlara sahip kişiler arasındaki güvendir.
- ✓ Genelleşmiş güveni, insanların tanımadıkları başkalarıyla iletişim kurmalarına izin veren ahlaki ilkelere dayanan güvendir.
- ✓ Kurumsal güven, bireylerin siyasi, sosyal ve ekonomik kurum ve sistemlere duydukları güvenidir.

Sosyal sermayenin bireyler arasındaki karşılıklı güven olduğu söylenebilmektedir. Sosyal sermaye ile güven arasındaki ilişki yakın ve doğrudandır. Yani, yüksek düzeyde güvene sahip olan toplumların zengin sosyal sermayeye sahip oldukları söylenebilmektedir. Sosyal sermaye; güvenilirlik, sadakat ve dürüstlük vb. sosyal erdemlerle yakından ilişkilidir. Bu, sosyal sermayenin bireysel erdemlere dayanmadığı, daha çok sosyal erdemlerin kazanılması ve sosyal bir bağlama yerleştirilmesiyle ilgili olduğu anlamına gelmektedir (Başak & Öztaş, 2010).

3.3. Sosyal Ağlar

Sosyal sermayede sosyal ağlar bileşeni çok önemlidir. Sosyal sermayenin hemen hemen tüm tanımları, bireyler veya bireyler ve gruplar arasındaki sosyal ağlara ve bunların sosyal sermayenin mevcudiyeti konusundaki önemine atıfta bulunmaktadır. Bourdieu, Coleman ve Putnam, sosyal sermaye tanımlarında sosyal ağlar unsurunu ele almaktadırlar. Coleman'a göre sosyal ağlar, sosyal sermayenin önemli bir bileşenidir. Bourdieu, sosyal ağların sosyal sermayeyi anlamaya yardımcı olmasının yanı sıra, istenen sonuçları elde etmek için sosyal sermayeyi ele alma ve açıklamada kilit bir değişken olarak kabul edildiğine inanmaktadır. Putnam ise, sosyal ağların bireyler arasında işlemleri kolaylaştırmada ve karşılıklı güveni artırmada ve böylece bireyler arasındaki iletişimi ve işbirliğini ve kolektif eylemlere katılımlarını kolaylaştırmada rolü olduğuna inanmaktadır (Abdioğlu & Yavuz, 2013).

Sosyal ağlar, sosyal ilişkilerin sürdürülmesine yardımcı olan ve bireyler ve birbirleri, bireyler ve gruplar, bireyler ve organizasyonlar arasındaki ve organizasyonlar ile birbirleri arasındaki ağları içeren ağlardır. Dolayısıyla sosyal ağlar, sosyal sermayeyi desteklemektedir. Yani sosyal sermaye, bilgi edinme veya yayma maliyetlerini azaltırken, sosyal ağlar ise sosyal sermayeyi geliştirip ilerlemesine katkı sağlamaktadır (Gerşil & Keskin, 2018).

4. SOSYAL SERMAYE TÜRLERİ

Yazarlar ve araştırmacılar sosyal sermayeyi farklı türlere ayırmaktadır. Bazıları onu bağlayıcı, birleştirici ve köprü kuran, bazıları ise başka bir açıdan ele alarak kurumsal ve sivil toplum olarak ayırmıştır. Başka bir açıdan ele alıp sosyal sermayeyi yapısal ve kavramsal olarak ikiye ayıranlar vardır. Diğerleri de sosyal sermayeyi, sosyal bağların gücü ve zayıflığı açısından ele almıştır. Aşağıda tüm bu türlerin bir açıklaması bulunmaktadır.

4.1. Bağlayıcı, Birleştirici ve Köprü Kuran Sosyal Sermaye

Bağlayıcı sosyal sermaye, aile ilişkileri veya kapalı arkadaşlıklar gibi özdeş ve kısmen kapalı bağlara dayanan grupların ilişkilerini temsil etmektedir. Bu gruplar çok homojen ve güçlü ilişkileri kapsamaktadır. Bu nedenle bu gruplarda bireylerin ilişkilerini daha güçlü ve daha bağımlı bir şekilde kurdukları ve onları korumak için çalıştıkları fark edilmektedir. Bu bağların ortak bir temele "ortak kimlik", örneğin bu ilişkiler tek bir aile, cinsiyet, ırk, din veya kültür vb. dayanmaktadır. Yani bu tür sosyal sermaye bu güçlü ilişkilerden ortaya çıkmaktadır (Kaya, 2011).

Birleştirici sosyal sermaye ise, etki ve güce sahip olanlar ile bu güce sahip olmayanlar arasında oluşan ağlardır. Bu tür sosyal sermayenin ister sosyal statü ister güç ve etki açısından farklı düzeylerden ortaya çıktığı anlamına gelmektedir. Bunun en iyi örneği politikacılar ve halk arasındaki ilişkilerdir. Bu tür sosyal sermayeyi diğer türlerden ayıran en önemli şeyin, güç, zenginlik veya sosyal statüye sahip olan kişiler ile bu güce tabi olan kişiler arasındaki ilişkiyi temsil etmesi nedeniyle bireyler ve gruplar arasındaki dikey ilişkilerden oluşmasıdır (Kangal, 2013; Şan & Şimşek, 2011).

Bağlayıcı sosyal sermaye homojen ilişkilerle ve birleştirici sosyal sermaye dikey ilişkilerle ilgilenirken, *köprü kuran sosyal sermaye* ise daha uzak ilişkilerle ilgilenmektedir. Yani, işteki arkadaşlıklar ve kaybedilen arkadaşlıklar gibi insanlar arasındaki daha uzak ilişkileri temsil etmektedir (Gerşil & Keskin, 2018; Yıldız & Topuz, 2011). Bu tür bir sosyal sermaye, bireylerin belirli bir amaç için kendi aralarında kurdukları ilişkilerden kaynaklanıp, yani heterojen toplumlarda olmaktadır. Buna sonuç olarak, köprü kuran sosyal sermayede var olan güven düzeyi diğer sosyal sermaye türlerine göre düşüktür (Kahraman, 2016).

4.2. Sivil Toplum ve Kamusal Sosyal Sermaye

Sivil toplum sosyal sermayesi, kendi kendini düzenleyen kurum veya kuruluşları temsil etmektedir. Yani bu tür sosyal sermaye dernekler, sivil toplum kuruluşları ve diğerleri gibi kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının yapılarıyla bağlantılıdır. İnsanların bu yapılar içinde paylaştığı normlar, tutumlar ve inançlar ve bu yapılar içindeki var olan kurallar sivil toplum sosyal sermayesidir (Kaya, 2011).

Kamusal sosyal sermaye ise devlet tarafından desteklenen veya yönetilen kurumları temsil etmektedir. Öte yandan bu tür sosyal sermaye, medeni hakların veya sosyal sözleşmelerin ve diğerlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla ortaya çıkmaktadır. Çünkü bir güven ortamının mevcudiyeti, gelirin adil dağılımını sağlamaya ve çalışanların gayret ve performanslarının karşılığını almalarını sağlamaya yardımcı olmaktadır (Keskin, 2008; Yıldız & Topuz, 2011).

4.3. Yapısal ve Kavramsal Sosyal Sermaye

Yapısal sosyal sermaye, farklı sosyal organizasyon türleri ile, ve içlerinde var olan işbirliğini kolaylaştıran prosedürler, kurallar, adetler vb. gibi ağlarla ilişkilidir. *Kavramsal sosyal sermaye*ye gelince, bu tür bir sosyal sermayeyi güçlendiren ortak ve karşılıklı kültür ve ideolojide temsil edildiği gibi, zihinsel süreç ve fikirlerin sonucudur. Bu kültür ve ideoloji, ortak faaliyetlere katkıda bulunan standartlar, değerler, inançlar ve tutumlarda temsil edilmektedir. Kısaca, *yapısal sosyal sermayenin* somut ve görünür organizasyon ve kurumları içerdiği, *kavramsal sosyal sermayenin* ise bireyin içindeki içsel ve gizli özellikleri temsil ettiği söylenebilmektedir (KESKİN, 2008).

4.4. Güçlü ve Zayıf Bağlar Sosyal Sermaye

Güçlü bağlar, benzer insanlar arasındaki ilişkilerle ilgilidir. Bu nedenle bir ağ içindeki kapsamlı ilişkiler, insanlar ve benzer kaynaklardan oluşan gruplar arasındaki güçlü bağları temsil etmektedir. Bu bağlar, normatif hedeflere ulaşmak için tek bir kimliğe, birliğe veya karşılıklı kurallara bağlıdır. Güçlü bağların en önemli faydalarından biri, toplumda bildik ve kabul edilen kurallara uymayan kişiler cezalandırılacağından, uygun ve gerekli davranış

konusunun bir öncelik olarak kalmasıdır. *Zayıf bağlar* ise farklı sosyal ve kültürel geçmişlerden gelen insanlar arasındaki bağları temsil etmektedir. Bu bağlantıları diğerlerinden ayıran şey, yeni kaynaklara ve hizmetlere daha etkin ve verimli erişimi kolaylaştırmasıdır. Bunun nedeni, çoğunluk tarafından kabul edilen bu değerlere ve kurallara büyük ölçüde bağlı olmamasıdır (Kaya, 2011; Şan & Şimşek, 2011).

5. SOSYAL SERMAYENİN TÜRKİYE VE JAPONYA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Aslında sosyal sermayenin somut bir ifadesi olmadığı için herhangi bir toplumun sosyal sermayesini ölçmek çok zor kabul edilmektedir. Ancak bazı sosyal göstergeler sosyal sermayenin varlığına işaret edebilmektedir. Bu göstergeler sosyal sermaye düzeyini ölçebilir ve toplumsal istikrar, daha düşük suç oranları, aile şirketlerinden daha çok anonim şirketlerin varlığı, daha düşük boşanma oranları, daha yüksek sözleşme yerine getirme oranları ve benzerlerinde temsil edilmektedir (Healy & Sylvain, 2001). Ülkelerde sosyal sermayenin varlığını ve büyüklüğünü belirleyen kriterlerden biri de belirli dönemlerde gerçekleştirilen Dünya Değerler Anketi (DDA)'dır. 1990-91, 1996-97 ve 1999-2001 yıllarında seksenden fazla ülkede Dünya Değerler Araştırması yapılmıştır. Dünya Değerler Anketi'ne katılan kişilere, "Genel olarak çoğu kişinin güvenilir olduğunu veya onlarla olan ilişkilerinizde aşırı dikkate gerek olmadığını düşünüyor musunuz?" olarak bir soru sorulur ve bu soruların cevapları yüzde olarak listelenmektedir. İlgili soruya "evet" yanıt oranı yüksek olan ülkeler sosyal sermaye birikiminin yüksek olduğu, düşük olan ülkelerin ise sosyal sermaye açısından yoksul olduğu kabul edilmektedir (Aslan, 2016).

Hem Türkiye'de hem de Japonya'da sosyal sermayenin değerlendirilmesi için ve "Hangi sosyal sermaye türleri Japonya ve Türkiye için toplumsal ilişkilerin tanımlanmasında daha belirleyici olmaktadır?" sorusuna cevap verilmek için Dünya Değerler Anketi'nin yapmış olduğu çalışmanın sonucuna yer verilmiştir. Dünya Değerler Anketi'nde yer alan verilere dayanarak Japonya ve Türkiye'nin sosyal sermayesini değerlendirilip sonuçları aşağıda tartışılmaktadır.

Tablo 1: Türkiye ve Japonya'nın Dünya Değerler Araştırması Verileri (2017-2020)

Sosyal Sermaye Göstergeleri	Türkiye		Japonya	
Yaşamdaki Önemi	Çok Önemli	Oldukça Önemli	Çok Önemli	Oldukça Önemli
Aile	%91,8	%7,4	%92	%6,2
Arkadaşlar	%61,7	%34,9	%40,4	%50,6
Boş Zaman/ Eğlence	%54,4	%38,1	%44,5	%45,8
Siyaset	%20,9	%35,3	%15	%49,3
İş	%45,9	%37,8	%38,3	%41,8
Din	%60	%28,4	%4,6	%9,9
Güven Seviyesi				
Çoğu İnsan Güvenilirdir	%14		%33,7	
Dikkatli Olunmalıdır	%84,1		%61	
Ne Kadar Güvenirsiniz?	Tamamen güvenirim			
Aileye	%82,6		%70,3	
Komşulara	%19,9		%4	
Tanıdıklara	%14,3		%12,6	
İlk kez tanışılan kişilere	%3,2		%0,1	
Başka dine mensup kişilere	%3,2		%0,2	
Başka milliyete sahip kişilere	%2,9		%0,2	
Aktif Üyelik Durumu	Üye Değilim			
Dini Organizasyonlar	%93,2		%87,1	
Spor ya da rekreasyon	%89,9		%83,1	
Sanat, müzik, eğitim	%90,8		%88,3	
İşçi sendikaları	%92,5		%88,9	
Siyasi partiler	%89,9		%94,4	
Çevre örgütleri	%93,1		%97,3	
Profesyonel dernekler	%91,4		%91,7	
Yardım dernekleri	%92,1		%95,5	
Tüketici dernekleri	%94,8		%97,1	
Kendi kendine yardım grubu, karşılıklı yardım grubu	%95		%94,7	
Kişi başına düşen gelir (Toplam, ABD doları /kişi)*	14.727		31.667	
Gelir eşitsizliği (Gini Katsayısı)	0.404		0.339	
Yoksulluk oranı	0.172		0.157	
Emek verimlilik artışı yıllık*	%5,30		%1,54	

Kaynak: (Dünya Değerler Anketi, 2017-2020).

Not: Türkiye 2018, Japonya 2019.

* verileri 2005-2007 yıllara aittir.

Sonuçları tartışmaya başlamadan önce, yukarıdaki verilerin Türkiye'den 2415, Japonya'dan 1353 katılımcının yanıtlarını temsil ettiğini belirtmek gerekmektedir (Dünya Değerler Anketi, 2017-2020). Yukarıdaki sonuçlar, Kişi

başına düşen gelir ve Emek verimlilik artışı yıllık verileri dışında elde edilen en son veriler olan yıllara (Türkiye için 2018 ve Japonya için 2019) atıfta bulunmaktadır.

Dünya Değerler Anketi'nin sonuçlarını ifade eden Tablo 1'e bakıldığında, bahsedilen tüm göstergeler değerlendirildiğinde Türkiye için sosyal sermaye düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Fakat Türk toplumunun kurdukları ilişkilerine bakıldığında bu ilişkiler en çok aile, arkadaşlar ve dine temeli olduğunu dolayısıyla başkalara ve tanıdıklara güvene dayalı olan sosyal sermaye hariç, sosyal sermayenin düzeyi yüksek olduğunu söylenebilmektedir. Aynı göstergeler alınırken, Japonya için sosyal sermayenin seviyesi yüksek olduğu kabul edilmektedir. Tablodaki verileri incelemeye başladığımızda, Türk toplumunda ailenin yaşamda çok önemli olduğunu söyleyenlerin oranı %91,8'i, Japonya'da ise bu oranın %92'yi temsil ettiği görülmektedir. Öte yandan, Türk toplumunda ailenin yaşamda oldukça önemli olduğunu söyleyenlerin oranı %7,4'ü, Japonya'da ise bu oranın %6,2'yi temsil ettiği görülmektedir. Buradan, her iki toplumun (Türkiye ve Japonya) da aileye büyük önem verdiği, onu toplumda önemli bir temel olarak gördüğü ve aile üyeleri arasındaki karşılıklı güven düzeyinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca, Türkiye'de arkadaşların hayatta çok önemli olduğunu söyleyenlerin oranı %61,7'yi, Japonya'da ise %40,4'ü temsil etmektedir. Bu aynı zamanda, her iki toplumun da arkadaşlığa dayalı ilişkilere büyük önem verdiği anlamına gelmektedir. Ancak Türk toplumu, dostluk temelli ilişkilere daha çok ilgi göstermektedir. Bununla birlikte, Türkiye'de siyasetin hayatta çok önemli olduğunu söyleyenlerin oranı %20,9'u, Japonya'da ise %15'i temsil ettiğinden, her iki toplumun da siyaset konusuna fazla önem vermediğini görülmektedir. Türkiye'de hayatta eğlence çok önemli olduğunu söyleyenlerin oranı %54,4, Japonya'da ise %44,5'tir. Demek ki her iki toplum - Türk toplumu eğlence konusunda daha çok ilgilenmektedir - eğlence konusuna önem verip onu hayatın ayrılmaz bir parçası olarak görmektedirler. İş değişkeninin yaşamdaki önemine gelince, iki toplum arasında bir yaklaşma görülmektedir. Din ve dindarlık konusuna her iki toplumun ilgisinin boyutuna gelince, Türk ve Japon bakış açısı arasındaki farkın çok büyük olduğunu görülmektedir. Türkiye'de dinin hayatta çok önemli olduğunu söyleyenlerin oranı %60 iken Japonya'da sadece %4,6'dır. Bu da bize gösteriyor ki Türk toplumu dine ve dindarlığa çok önem verip aile ilişkilerinden sonra dine dayalı ilişkileri önemli görmektedir. Yani, Türk toplumunun tabiatını en çok belirleyen unsurlar aile ve dindir. Japon toplumunun ise, aile yapısı, daha sonra arkadaşlık, iş vb. temelli diğer ilişkileri dikkate almakta, din ve dindarlığı dikkate almamaktadır.

Her iki toplumda da güven düzeyine bakıldığında, Türk toplumunda çoğu insana güvenilebilir diyenlerin oranının %14'ü, Japonya'da ise %33,7'sini temsil ettiği belirtilmektedir. Türk toplumunda dikkatli olunmalı diyenlerin oranının %84,1'i, Japonya'da ise %61'ini temsil ettiği görülmektedir. Bu, Türk toplumunun aileye dayalı ilişkilere güvendiği kadar başkalarına güvenemeyeceği, Japon toplumunun ise daha geniş bir güven ortamına ve bunun üzerine inşa edilmiş daha fazla sayıda ilişkiye sahip olduğu anlamına gelmektedir. Dünya Değerler Anketi'nde geçmiş yıllardaki yüzdelere baktığımızda, gün geçtikçe Türk toplumunda güven seviyesinin bir miktar arttığını görmekteyiz. Öte yandan, Japon toplumundaki güven düzeyi, mevcut orandan daha yüksekti. Bununla birlikte, Japon toplumu hâlâ güvene dayalı geniş bir ilişkiler ortamına sahiptir.

Üstelik, iki toplumda da aileye güvenin (Türk toplumu %82,6 ve Japon toplumu %70,3) yüksek düzeyde olduğunu görmek mümkündür. Ancak Japon toplumunun aileye güvendiği yanında başkalara güven konusunda avantajlara sahiptir. Bunun nedeni, Japonya'nın çeşitli alanlarda kaydettiği ilerleme olabilmektedir. Başka nedeni ise, Japonya'da 31.667 doları temsil eden kişi başına düşen ortalama gelirin, Türkiye'de kişi başına düşen ortalama gelirin 14.727 doları ile karşılaştırıldığında yüksek bir miktar olduğu olabilmektedir. Türk toplumunda güven düzeyinin düşük olması, Türk toplumunun ailede temsil edilen, dostluk ve dine dayalı ilişkilerde az olsa bile basit bir güven çemberinde kalması, toplumun geçmiş yıllarda yaşadığı siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanıyor olabilmektedir. Siyasi istikrarsızlık, askeri darbelerin tekrarlanması ve din ile dindarlığın tezahürlerine karşı saldırı vb. ile temsil edilmektedir. Son beş yıllarda Türk toplumunda başkalarına duyulan güven düzeyindeki hafif artış ise, bir miktarda siyasi istikrarın varlığından kaynaklanıyor olabilmektedir.

Önceki tabloya bakıldığında da, her iki toplumun da (Türkler ve Japonlar) çeşitli sivil toplum kuruluşlarına ya da partilere üyelik konusunda az üyeler var olduğunu açıktır. Türk toplumunda herhangi bir kuruluşa ya da partilere veya dini organizasyonlara üye olmadığını söyleyenlerin oranının %90-%95 arasında değiştiği, Japon toplumunda ise bu oranının %83-97% arasında değiştiği görülmektedir. Gelir eşitsizliği ölçüsüne gelince, Türkiye'de Japonya'ya kıyasla yüksek bulunmaktadır. Şavran'a (2018) göre Gelir eşitliği güven ve sosyal aidiyet ortamının oluşmasına yardımcı olup toplumlardaki suç oranlarını azaltmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de yüksek gelir eşitsizliği oranının güvensizlik ortamı yarattığı, Japonya'da ise düşük gelir eşitsizliği oranının bir güven ortamı yaratmaya ve böylece sosyal sermayeyi güçlendirmeye yardımcı olmaktadır. Aynı durumda da, yoksulluk sınırının altında yaşayan insan miktarını ölçen yoksulluk oranı için de geçerlidir. Bu oranın Türkiye'de Japonya'dakinden daha yüksek olduğunu not

edilmektedir. Ancak emek verimlilik artışı oranına bakıldığında, Türkiye için (%5.30) yüksek olduğu ve bunun son yıllarda büyümedeki ivmenin etkisinden kaynaklanabileceği görülmektedir. Japonya'da ise bu oran Türkiye'ye göre düşük (%1,54) olarak değerlendirilmektedir. Ancak, Japonya gelişmiş bir ülke olduğundan ve yıllık emek verimlilik oranının normal olduğu için bu düşüş sosyal sermayenin düşük olduğu anlamına gelmemektedir.

Yukarıda, Türk toplumunun aile ilişkilerine dayandığı, ardından aynı inancı paylaşmaya, yani dine dayalı ilişkiler ve ardından dostluk temelli ilişkilere dayandığı belirtilmektedir. Türk toplumu da büyük ölçüde ailede temsil edilen küçük çevreye güven konusu ile sınırlı kalmakta ve başkalarına aynı düzeyde güvenmemektedir. Japon toplumu ise, aileye ve onun üzerine inşa edilen ilişkilere sahip çıkmanın ve ona olan güveni artırmanın yanı sıra, Türk toplumundan daha fazla başkalarına da güvenmektedir.

6. SONUÇ

Sosyal sermaye tüm ülkelerin ortak noktasıdır. Birçok ülke, toplumlarında bir güven ortamı ve güçlü ilişkiler yaratmakla birlikte politikacılar ve halk arasında güven yaratmaya çalışmaktadır. Bunun, üretkenliği artıracağı için ekonomik büyümeyi artıracaktır. Bununla beraber, çeşitli alanlarda gelişmeye ve suç düzeylerini düşürmeye neden olmaktadır. Sosyal sermaye, toplumdaki güven düzeyi, normlar ve karşılıklı ilişkiler ile ilgilidir. Bu nedenle herhangi bir toplumda sosyal sermayenin düzeyini bilmek için bu toplumda ne tür ilişkiler olduğunu, hangi ilişkilere en çok önem verdiğini ve buna ne düzeyde güvendiğini bilmek gerekmektedir.

Bu noktadan hareketle bu çalışma, hem Türk hem de Japon toplumlarında sosyal sermayenin düzeyini göstermeye ve hangi sosyal sermaye türlerinin Japonya ve Türkiye için toplumsal ilişkilerin tanımlanmasında daha belirleyici olduğunu bulmaya gelmektedir. Dünya Değerler Anketi'nin her iki toplum için sonuçları tartışılarak, Türkiye'de sosyal sermaye düzeyinin Japonya'ya göre düşük olduğu tespit edilmektedir. Bu, Türk toplumunun yıllar içinde yaşadığı siyasi istikrarsızlık, kişi başına düşen ortalama gelirin düşük olması ve Japonya'ya kıyasla yüksek yoksulluk oranı gibi birçok nedenden kaynaklanabilmektedir.

Türk toplumunun aile ve dine dayalı ilişkilere önem verdiği, yakın ve basit ilişkilere de önem verdiği tespit edilmiştir. Bu bizi, Türkiye için toplumsal ilişkilerin tanımlanmasında daha belirleyici sosyal sermaye türünün bağlayıcı sosyal sermaye olduğu gerçeğine götürmektedir. Öte yandan, Japon toplumunun aile ve yakın ilişkilere olan ilgisinin yanı sıra uzak ilişkilere önem verdiğini ve bu toplum içinde başkalarına olan güven düzeyinin Türkiye'ye göre yüksek olarak değerlendirildiğini tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Japon toplumunun dine fazla önem vermediği ve dolayısıyla ona dayalı ilişkilere önem vermediği de ortaya çıkmıştır. Bu bizi, Japonya için toplumsal ilişkilerin tanımlanmasında daha belirleyici sosyal sermaye türünün köprü kuran sosyal sermaye olduğu gerçeğine götürmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, H., & Yavuz, S. (2013). İşletmelerde Sosyal Sermayenin Ölçülmesi ve Raporlanmasına Yönelik Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, 1, 25–56.
- Aslan, S. (2016). Türkiye'de Sosyal Sermaye Bileşenlerinden Güven Hakkında Bir Değerlendirme.pdf. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 17(2), 181–204.
- Başak, S., & Öztaş, N. (2010). Güven Ağbağları, Sosyal Sermaye ve Toplumsal Cinsiyet. In Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Vol. 12, Issue 1, pp. 27–56).
- Devamoğlu, S. (2008). Sosyal Sermaye Kuramı Açısından Türkiye'de Demokrasi Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme. Pamukkale Üniversitesi.
- Dünya Değerler Anketi. (n.d.). <https://www.worldvaluessurvey.org/WVSONline.jsp>
- Gerşil, G., & Keskin, R. (2018). Sosyal Sermayenin Güven Unsurunun Değerlendirilmesi: Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, The Journal of Social Sciences Institute, 42, 155–178.
- Healy, T., & Sylvain, C. (2001). The Well-Being of Nations: The Role of Human and Social Capital. Education and Skills. Organisation for Economic Cooperation and Development. 2 rue Andre Pascal, F-75775 Paris Cedex 16.
- Kahraman, İ. (2016). Sosyal Sermayeyi Geliştirmeye Yönelik Etkinliklerin Öğretmenlerin Sosyal Sermaye Düzeyine Etkisinin İncelenmesi. Gaziantep Üniversitesi.
- Kangal, N. (2013). Sosyal Sermaye Teorileri Ve Sosyal Sermaye Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği. Selçuk Üniversitesi.

- Karagül, M. (2015). Sosyal Sermaye ve İbn-İ Haldun'un Asabiyet Düşüncesi. In A. Diken, M. Erdirençelebi, H. A. Akyürek, & M. Y. Özsağlam (Eds.), 1. Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi: "Sosyal Sermaye" (pp. 1–11). Kültür A.Ş.
- Karagül, M., & Masca, M. (2005). Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 37–52.
- Kaya, Y. (2011). Sosyal Sermaye Düzeyinin Belirlenmesi Ve Sosyal Sermaye Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Gönüllü Teşekküller Bağlamında Kayseri Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi*.
- Keleş, H. N. (2012). Sosyal Sermaye. Eğitim Yayınevi.
- Keskin, M. (2008). Sosyal Sermaye ve Bölgesel Kalkınma: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Üyelerinde Sosyal Sermaye Düzeyi ve Belirleyicilerinin Analizi. *Atatürk Üniversitesi*.
- Kılınç, Z. A. (2010). Yurttaşlık ahlakı olarak sosyal sermaye. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 1–37.
- Koç, N. (2019). Sosyal Sermaye: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 3(2), 338–354. <https://doi.org/10.31200/makuubd.610492>
- Şan, M. K., & Şimşek, R. (2011). Sosyal Sermaye Kavramının Tarihsel - Sosyolojik Arkaplanı. In *Akademik İncelemeler Dergisi* (Vol. 6, Issue 1, pp. 88–110).
- Şavran, T. G. (2018). Sosyal Sermaye ve Sağlık Arasındaki İlişki: Ampirik Çalışmalar Ne Gösteriyor? *Journal of Economy Culture and Society*, 57, 53–91. <https://doi.org/10.26650/JECS413503>
- Tabak, O. (2019). Sosyal Sermaye ve Bölgesel Kalkınma İlişkisi: Türkiye’de Düzey 3 Bölgeleri İçin Sosyal Sermaye Endeksinin Hesaplanması. *Ege Üniversitesi*.
- Uğuz, H. E., Örselli, E., & Sipahi, E. B. (2011). Sosyal Sermayenin Ölçümü: Türkiye Deneyimi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(1), 8–40. <https://doi.org/10.17550/aid.94691>
- Yıldız, Z., & Topuz, H. (2011). Sosyal Sermaye Ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi Açısından Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme.pdf. *Sosyal Siyaset Konferansları, Journal of Social Policy Conferences*, 61(2), 201–226.
- Yiyit, T. (2017). Sosyal Sermaye Kavramına Türkiye’deki Örgütsel Davranış Açısından Bir Bakış. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1499–1520. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.303694>